

Monument en metamorfose

Op woensdag 22 maart 1995 organiseert de werkgroep Stedengeschiedenis een studiedag met de titel 'Monument en metamorfose'. De bijeenkomst heeft plaats in het Academiegebouw van de Universiteit van Utrecht, Domplein 29, zaal 19. De studiedag is gratis voor eenieder toegankelijk. Informatie kan worden ingewonnen bij Jan van den Noort (010-4366014)

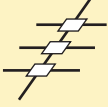
Agenda:

- 10.30-11.00 Frank Altenburg (Bureau Monumenten Rotterdam): 'Rotterdam monumentenstad'
- 11.00-11.45 discussie.
- 11.45-12.15 Steven Beunder (Projectbureau Industrieel Erfgoed): 'Het historische industriële landschap in het Rijnmondgebied: een (her)waardering'
- 12.15-13.00 discussie.
- 13.00-14.00 Lunch.
- 14.00-14.30 Michiel Wagenaar (UvA): 'Spiegelbeeldige steden'
- 14.30-15.15 discussie.
- 15.15-15.45 Sophie de Schaepdrijver (RUL): "'Oneigenlijk oord, tot namaak gedoemd"', Brusselse stedeboom en Belgisch zelfbeeld, 1830-1970
- 15.45-16.30 discussie.

Frank Altenburg, Rotterdam Monumentenstad

Vanwege de verwoesting van de Rotterdamse binnenstad op 14 mei 1940 wordt vaak gedacht dat Rotterdam geen monumenten meer heeft. Het verlies van het historische centrum en de daarop volgende activiteiten van wederopbouw en stadsvernieuwing versluisden het zicht op Rotterdams monumentale erfgoed. Waar mogelijk werden de officieel beschermde monumenten - met bescheiden financiële middelen - gekoesterd, maar een meer beleidsmatige visie op het geheel van historisch waardevolle structuren en objecten ontbrak. De slopersbal was oppermachtig.

Rond het midden van de jaren tachtig werd de behoefte aan een meer specifiek monumentenbeleid steeds dringender gevoeld. Te zelfder tijd kreeg het ministerie van WVC een grotere aandacht voor de jongere stedeboom en architectuur uit de periode 1850-1940. Dit leidde tot het Monumenten Inventarisatie Project (MIP), dat tussen 1987 en 1990 ook in Rotterdam werd uitgevoerd. Rotterdam kwam daarin naar voren als een 'stad van jonge monumenten'. Het Rotterdamse monumentenbeleid kreeg kort daarop 'collegeprioriteit' en er werd een Bureau Monumenten gesticht. Een omvangrijk restauratieprogramma kwam op gang en vele nieuwe monumenten werden aangewezen. Zeer recent groeide bovendien het besef dat Rotterdam eveneens een 'stad van wederopbouwmonumenten' is. Momenteel wordt gezocht naar het antwoord op de vraag hoe moet worden omgesprongen met het gebouwde erfgoed uit de jaren '40-'60

Steven Beunder, Het historische industriële landschap in het Rijnmondgebied

Het Nederlandse industrieel erfgoed kan zich sinds enige tijd verheugen in een sterk toegenomen belangstelling van overheidswege. In december 1991 lanceerde minister D'Ancona de nota 'Het industrieel erfgoed en de kunst van het vernietigen' en legde daarmee de basis voor de stichting van het Projectbureau Industrieel Erfgoed (PIE). Steven Beunder is werkzaam voor het projectbureau en als onderzoeker heeft hij zich ontfermd over het Rijnmondgebied.

Het Rijnmondgebied biedt een grote diversiteit aan industriële landschappen. Elk havenbekken met het daaraan grenzende industriegebied vertelt een deel van de industriële geschiedenis van de Rijnmond. Beunder probeert de regionale en historische samenhang van de industrieën te bepalen, deze te vertalen in een meerwaarde voor het industrieel erfgoed en zo te komen tot een (her)waardering van de industriële landschappen.

Michiel Wagenaar , Spiegelbeeldige steden

Rond het midden van de negentiende eeuw tekenden zich in Europa twee ruimtelijke strategieën af waarmee men probeert de 'stedelijke crisis' het hoofd te bieden. De ene, ontwikkeld door baron Georges Eugène Haussmann, Prefect van de Seine (1853-1870), kwam neer op een radicale hervorming van het centrum. Bestrijden van verkeerscongestie, krotopruijing en stadsverfraaiing waren de belangrijkste doelen. Ongewenst grondgebruik werd naar de banlieue verbannen. Het resultaat beviel kennelijk zó goed dat vele hoofdsteden, waaronder Brussel, Rome en Boedapest, het Parijse voorbeeld volgden.

Toch sloeg dat voorbeeld niet overal aan. Londen en Amsterdam kozen voor massale suburbanisatie zonder het centrum ingrijpend te hervormen. Van een monumentaal, strak geordend stadsbeeld was hier dan ook geen sprake. In de gegoede buitenwijken vinden we daarentegen juweeltjes van landscaping en villabouw. Na een schets van het ontstaan van deze dichotomie in zowel het woonpatroon als het stadslandschap tracht Wagenaar daarvoor een verklaring te geven.

In een notedop is zijn relaas te vinden in 'Conquest of the Center or Flight to the Suburbs? Divergent Metropolitan Strategies in Europe, 1850-1914', In : *Journal of Urban History* vol. 19, nr. 1, 1992, 60-83.

Sophie de Schaepdrijver, Brusselse stedenbouw en Belgisch zelfbeeld 1830-1970

'Brusselisatie', zo luidt de stedenbouwkundige term voor het soort extreme brutale cityvorming waaraan het naoorlogse Brussel ten prooi is gevallen. Groot blijft de Belgische onwil om het hoofdstedelijk patrimonium voor commercialisering te behoeden. Sophie de Schaepdrijver legt in haar uiteenzetting een verband tussen deze onwil aan de ene en het versplinterende zelfbeeld van België aan de andere kant. Als hoofdstad van een niet langer bestaande natie zou Brussel in een gat van onverschilligheid zijn gevallen. Het verband kan al eerder in de tijd worden ontwaard. Vanaf het ontstaan van de Belgische staat werd het tussen twijfel en vertrouwen zwalkende Belgische zelfbeeld weerspiegeld in de Brusselse stedenbouw.

Namens de Werkgroep Stedengeschiedenis
Jan van den Noort